

tutis et animi», OPou (*ThPu.*, 179).

Virtuós, ll. *virtuösus* [Llull]: «con obediència fos pus forts en home qui's sotmet, que en home qui està sol en son ermitatge, per açò Blanquetna seria contrari a obediència si la lexava en ço on ella és pus virtuosa e a Déu pus agradable», *Blang.* (NCl. I, 280.12); *virtuosa*, *Art de Cont.* (*Blang.* III, 117.3); «la ànima dels bruts --- no sap departir ver de fals, ne virtuós de vicíós, ne percep ---», BMetge (*Somni* I, 57.17) 'Valent, poderós' («no-m recorda --- algun hom ésser estat pus ardit e virtuós en armes que Oritia, regina d'Ematzònia», BMetge, *Somni* IV, NCl., 135.28); i supra, Jo. Martorell. «Los treballs --- los quals --- com a hom molt savi e virtuós sufferi Èrcules ---», Genebreda (*Boeci Filos.*, 217.1f.). *Virtuositat* [Belv.]. *Virtual* [Belv.]; *virtualitat* [1891, DAG.]. *Virtuificar* [Llull]; *virtuificant*; *-ficable* [Llull]. *Desvirtuar* [Lab. 1839]; *desvirtuació*, *-ador*, *-ament*. *Avirtuar* «taxar, apreciar, estimar», Belv. *Avertuar*; *avertuir*.

Triümvir [Lab. 1840]; *triümvirat* [id.]; *triümviral* [id.]. *Duumvirs*.

¹ Encapçalat amb un **avilicció*, que no es documenta enlloc i que no deu ser més que una suggerència etimològica (en record del mot escolàstic, no llatí, *volitio*, *-onis*, 'acte de voler'). Pensada arbitrària. —

² Comparant-hi un hapax de Ruyra: «se sentia la *companyor* d'aquella gent llunyana», *M. y B.*, 98 (= *P. d. R.* I, 92), però això ha de ser l'*acompanyad*, derivat de *acompanyar* amb *-ad* -ATIONE. — ³ Recordem «*hae viri virtutes*» Livi, «si quid in Flacco *viri* est» 'per poc vigor, coratge, que tingui Flaccus', Horaci; i *vir* substantivat en el sentit de 'força viril', en Catul.

Viril, V. *vericle* (BERIL) *Virilitat*, *virilitzar*, V. *viril* *Virinada*, *virinós*, V. *verí* *Virior*, V. *viril*

VIRÓ, 'larva dipositada per la mosca vironera', mot afí a l'oc. mod. *varou(n)* id., oc. ant. *varon* 'granet, pústula', gascó *berou(n)* 'larva, cuquet', provinents tots ells del ll. VARUS que designava un BARB i altres menes de grans cutanis; la forma catalana i la gascona corresponen a una base antiga *VARIONE/*VERIONE derivada de VARUS, paral·lela a la de *varoun* = *VARONE; en la cat. i gascona pot haver-hi la influència de mots semblants de significat anàleg: VERMIS 'cuc' o HORDEOLUM 'mussol, granet de lull'. □ 1.ª doc.: 1840, DFgra., FebrCard.

«Viró, cuc: gresa; allot qui no té aturay, argadillo», Figuera, *Dicc. Mallorquí-Castellà*; «viró: gusano, ver, vermís», Febr.-Card., *Dicc. menorquí*; eiv. «viró: gusano», PzCabr. «A la tornada, no se n'havia recordat; --- al tercer dia --- trobà la mèrlata morta, tan morta que 'ls virones se la menjaven», JnRosselló (*En Rupit*, 80.8f.).

En el Principat no fou recollit fins al dicc. de la *SLitCosta*, 1868: «biró m. zool. larva de un insecte que 's fixa devall de la llengua o del nas d'alguns animals, andrilla; cada un dels grans produïts per dita larva». El DAG.: «viró: mall. cuquets que deixen en

les viandes les mosques vironeres, saballons, ex.: aquesta carn està plena de virones» i recull a «Munçada» una frase (de sentit collectiu?) i al Penedès «pinyes bordes dels pins bords, que solen menjar els esquirols» (§ 4), que en pot ser aplicació figurada, per la petitor i valor menyspreable. A Mall. recollia AMAlcover *viró* «cuc maligne que rosega la carn de les ovelles: els els tiren les mosques vironeres» (Bestiar de llana de Manacor, BDLC VII, 158). També entre els pastors del Princ. (BDC XIX, 218).

La mosca *vironera* és més generalment coneguda: en recordo una mosca grossa (c. 1925, anomenada així per un rústic, cat. central), recollit també per Vogel, Bulbena, *DOrt.*; i el DAG. en cita una aplicació translaticia: «ànima *vironera* se m'ha posat a l'orella ---», Gaietà Soler (1896, Badalona).

AMAlcover (BDLC XIII, 123, en ocasió de rectificar un malentès de Spitzer (*LexikK*, 150) afirmava que venia del ll. VIRUS 'pus', però aquest mot no ha deixat descendència romànica. També és casual la semblança amb els NPP ibèrics, celtibèrics i cèltics *Vironus*, *Vironius* (per als quals, veg. M-Lübke, *Hom. MzPi.*, 1925, I, 70-71, i Holder, *Altcelt. Spr.*, s. v.).

És evident el parentiu amb l'oc. mod. *varoun* «larve de mouche, petit ver», del qual el *TdF* dona variant lld. i gc. *beroun* «petit ver qu'on trouve dans les cerises; larve de hanneton»; s'hi ajunten oc. ant. *varon* 'pústula' en la Cirurgia d'Avinyó, c. 1200, Narbona i Erau *barou* «trou fait par un ver dans le chêne dont sont faites les futailles» (ací, I, 631a55s.), Roergue *bârou*, *bârau* (Vayssier) «larve d'insecte; artison du bois» i coincidint bé amb l'acc. manacorina «tumeur produite par les vers blancs qui se logent près de l'épine dorsale des bêtes à cornes» (ib.).

Com ja veié Meyer-Lübke (*REW*, 9160; petjant-li W. v. Wartburg els passos, *FEW* XIV, 188), el prov. *varoun* és un dels derivats del ll. VARUS que es deia del BARB i altres menes de grans cutanis dels homes i dels animals; del qual prové també el nostre mot *barb*, junt amb el cast. i port. *barro*, i l'oc. mod. (Roergue, espt.) *vare* 'larva de borinot etc.' que en el Roergue és també sinònim de *bârou* en l'acc. manacorina, Àlaba i Sòria *varo* «tumor que se produce en los animales por depositar los tábanos sus larvas» (GdDiego, *Contrib.*, 173).

La *-i* de la forma catalana no lliga amb la de VARUS, però ja se'ns acostava més la forma gascona *beroun*, que pot correspondre a una base *VERONE o bé *VARIONE. Hi ha evidents contaminacions de mots semblants en tot aquest grup cat., i circumpirenaic: els port.-gall. *vareja*, *varejeira* designen el mateix que *viró* i *vironera* i provenen també de VARUS encreuat amb CARISIA (> *careija*, cast. CRESA, DCEC/DECH); el cast.-port. *barro* ha rebut la -RR- de VERRUCA 'berruga'; la *-e* de l'oc. *vare* no s'explica sinó com a forma emmotllada amb l'oc. *verme* 'cuc' VERMINEM, VERMIS.

Ara bé, la forma gascona i llenguadociana *beroun* i fins la nostra, *viró*, poden també tenir llur vocal radical per influència de *verm* VERMIS; també poden correspondre a una formació derivada, que ja hauria de